

ELKÖTELEZETT IRODALOM

A szavak jelentése, a bennük kifejezett fogalmak hatósugara nem független az időtől, nem egyszer s mindenkorra adott, ugyanúgy ki van téve a változásnak, tevékeny, illetve szenvedő részese a fejlődésnek, mint maga az ember, e fogalmak megalkotója. Esztétikai fogalmaink az utóbbi évtizedekben különösen gyors metamorfózison mentek át, zászlószzerűen előtte járva vagy szerényebben, hátrábról követve irodalmunk alakulását. És mi lehetne alapvetőbb fontosságú a szocialista művészet, szocialista irodalom számára, mint az elkötelezettség? Érthető, hogy Lenin híres cikke, a többféleképpen interpretált Pártszervezet és pártirodalom óta visszatérő kérdése ez a marxista irodalomesztétikának — s természetesen hazai irodalomkritikánknak. Az elkötelezettség pragmatikusan szűk értelmezésére irodalmunk fejlődésének elmúlt negyedszázadából csakúgy idézhetnénk példákat, mint a nyílt vagy szemérmes tagadásra, majd a megnyugtató, kiegyensúlyozott válaszokra.

Maguk a művek, a szépprózai, verses vagy drámai alkotások ugyanezen a skálán játszanak. Le örömmel és büszkeséggel írhatjuk le, hogy még az illegalitás éveiben, majd közvetlenül a felszabadulás után az úttörést vállaló íróink, a mai öregek nyomában felnőttek új nemzedékek, s a hetvenes évek romániai irodalmának derékhadában számos olyan alkotót idézhetünk, akik írásaikkal bizonyították népi, pártos elkötelezettségüket. Ahogy egyik fiatal költőnk mondotta, ez az elkötelezettség nem azonosos a pincér-mosolyban kifejeződő lekötelezettséggel, nem készen kapott, hanem megharcolt alkotói öntudat, vállalás — etikum és esztétikum együttvállalása. Az utóbbi évek letagadhatatlan irodalmi fellendülése szorosan összefügg ezzel az írói magatartással is. Marin Preda, Nicolae Breban, Alexandru Ivasiuc, Fănuș Neagu regényei, D. R. Popescu, Ion Băieșu színdarabjai, Geo Dumitrescu, Adrian Păunescu versei — néhány példa a kortárs román irodalom gazdag és sokszínű terméséből, amely az elkötelezettség közvetlen kifejezésére (épp az említett művekben) magasrendűen művészi bátorítást ad; de ugyancsak az elkötelezettség jegyében sorolhatnánk Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Augustin Buzura új drámáit, költeményeit, prózai alkotásait — hiszen az intellektuálisabb, elvontabb, parabolikus kifejezőmód nem azonosítható a művész társadalmi elkötelezettségének, politikai felelősségének tagadásával.

Hasonló utat tett meg a romániai magyar irodalom, hasonló képet vázolhatunk fel utóbbi éveiről. Először a líra járt az élen; Kányádi Sándor, Páskándi Géza, Lászlóffy Aladár, Szilágyi Domokos versköteteinek szakmai, illetve közönségsikerét rövidesen követték a több kiadásban is elkapkodott regények, Bálint Tibortól a Zokogó majom, Sütő Andrástól az Anyám könnyű álmot ígér, de melléjük sorakozott Méliusz József, Nagy István, Szemlér Ferenc, Székely János, Pusztai János, Szilágyi István regénye is. Szerény előzmények után a dráma egyszerre hallatni kezdett magáról — s Páskándi Géza, Kocsis István színműveinek elkötelezettsége ugyancsak nem csupán „történelmi“, hanem igenis kortársi elkötelezettség.

Az eredmények számbavételekor idillikusnak tűnik a kép, pedig nyilván nem az; nem is szabad annak lennie, mert az idill megnyugtató, eláندalító, tétlenségre kárhozó. Irodalmunkban viszont van mit tenni, javítani, hiányokat pótolni — a társadalmi változásokkal s részben a közönség-igénnyel lépést tartva. E közös célok, gondok jegyében szerveznek lapjaink kerekasztal-megbeszéléseket, vitákat, melyeknek anyagából ezúttal két véleményt adunk közre, a román, illetve a romániai magyar irodalom kitűnő képviselőinek véleményét, mai problémáink jellemzéseként.